

Innspill til Nasjonal ramme for vindkraft på land i Norge

Til NVE, 20. oktober 2018

Innledning

Finnmárkku luonddugáhttenlihttu/ Naturvernforbundet i Finnmark vil starte sin uttalelse med å sitere kong Harald sin tale ved åpningen av Sametinget 1997:

«Den norske stat er grunnlagt på territoriet til to folk - nordmenn og samer. ... I dag må vi beklage den urett den norske stat tidligere har påført det samiske folk gjennom en hard fornorskingspolitikk».

Finnmark er det fylket i Norge med størst andel samer – sjøsamer, elvesamer og reindriftssamer for å nevne noen kategorier. Naturvernforbundet har samiske tillitsvalgte på alle nivå i sin organisasjon, og vi bruker ofte naturmangfoldloven som lovgrunnlag når vi skal forsvare de to folk sine rettigheter – i dette tilfelle vindindustrien sine krav om anleggsområder, nye veier og nye kraftlinjer.

Naturvernforbundet sin «grunnlov» er naturmangfoldloven, og etter som vi skal uttale oss om fylket Finnmark, sett i en nasjonal sammenheng, så er det også viktig å få fram særegenhetene som skiller oss fra f. eks. vindkraftfylket Rogaland.

Vi viser til naturmangfoldlovens § 1: *Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.*

Og § 8:

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

*Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik **samisk bruk**, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.*

Og § 14

Tiltak etter loven her skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.

*Ved vedtak i medhold av denne loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til **naturgrunnlaget for samisk kultur.***

Vårt krav til «Nasjonal ramme» i Finnmark, er at paragrafene 1, 8 og 14 må vies spesiell oppmerksomhet i vårt fylke. Temarapporten «Reindrift og samisk utmarksbruk» har alvorlige mangler da den ikke drøfter disse aktuelle paragrafene i naturmangfoldloven, noe som gir et ufullstendig grunnlag for fastsetting av kriterer for rammevilkårene til vindindustrien i vårt område.

Naturmangfoldloven har også fått påvirkning på en rekke andre lover. I dette innspillet til «Nasjonal ramme» avgrensner vi oss til naturmangfoldloven og Finnmarksloven av 17.06.2005.

§ 1 i Finnmarksloven: «Lovens formål er å legge til rette for at grunn og naturressurser i Finnmark fylke forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for innbyggerne i fylket og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv.»

Utdrag fra § 4 «I saker om endret bruk av utmark skal statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter vurdere hvilken betydning endringen vil ha for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv.»

Hvordan skal disse to lovene anvendes i Finnmark, og hvordan skal Naturvernforbundet og NVE forholde seg til dette felles lovgrunnlaget i forhold til kriteriet om å bli definert som et område som kvalifiserer til harde eksklusjoner – d.v.s. automatisk avslag på vindindustriplaner? Hvordan har temarapport "Reindrift og samisk utmarksbruk" forholdt seg til dette aktuelle lovverket?

FeFo – den store grunneieren i Finnmark som midlertidig utøver grunneierrettighetene i nesten hele fylket, og som ofte har fått kritikk i ulike saker hvor vern og vekst har stått mot hverandre, uttaler i Davvi-saken:

Enstemmig vedtak på styremøte i Finnmarkseiendommen 19.12.2017 –

Utdrag av møtereferat – sak ST- 90/2017

Tiltaket innebærer et betydelig inngrep i et **tradisjonelt samisk utmarksområde** hvor reindrift og naturbruk med høsting av utmarksressurser har eksistert i lang tid. Påvirkning fra vindmøller og linjenett, omfattende veiutbygging og etablering av veier, vil med stor sannsynlighet skade naturmangfoldet, fortrenge reindriftsutøvelse og forringe utmarksbruken i området. Tiltakets virkninger som tap av reindriftsarealer og tradisjonelle jakt- og fangstområder og risiko for ubotelig skade på naturmangfoldet er svært bekymringsfullt.

Reindriften er i dag den viktigste brukeren av det aktuelle området. FeFo forutsetter at konsekvensene for reindriften vurderes svært grundig, gitt tiltakets utbredelse. Det vil her, i tillegg til å vurdere hvilken faktisk påvirkning tiltaket har på reindriften, være nødvendig å foreta en folkerettslig vurdering av tiltaket.

FeFo forutsetter at verdien av å bevare villmarkspreget områder må tillegges betydelig vekt, og at dette vurderes i lokal, regional og nasjonal sammenheng. Virkningen på friluftsliv og ferdsel samt reiseliv og turisme må også ha en stor plass i den konsekvensutredningen. Det samme gjelder støy og forurensing.

I tillegg til vitenskapelig kunnskap må reindriften og lokalbefolkningens tradisjonelle praksis og kunnskaper innhentes.

Og FeFo sin konklusjon:

«finner det vanskelig å se at prosjektet kan få grunneiers tillatelse.»

Naturvernforbundet i Finnmark krever at FeFo som grunneier skal få alle aktuelle vindindustriplaner til vurdering først. Konkluderer FeFo med nei, så er det å anse som en hard eksklusjon, og all videre

planprosess stanses. I det aktuelle Davvi-planarbeidet har ikke utbygger fått ja fra FeFo, og da bør arbeidet stanses. I Trøndelag og andre steder i landet hvor det er bønder som eier aktuelle utbyggingsområder, og som har stor privatøkonomisk gevinst av vindindustrien – kan man ikke ha den slags grunneier-medbestemmelse.

Tilbake til temarapporten “Reindrift og samisk utmarksbruk”. Her gjør NVE en stor tabbe i utgangspunktet. Det burde ha vært utarbeidet to rapporter, én om reindrift, og én om samisk utmarksbruk. Lovanvendelsen er ulik for de to bruksmåtene, og Naturvernforbundet burde ha blitt involvert i begge. Vi siterer to bygdelag for å vise aktualiteten og bredden i samisk utmarksbruk.

Sitater fra **Sirpmá gilisearvi/Sirma bygdelag** sin uttalelse om Davvi vindkraftanlegg av 22.12.2017:

« «Mitt fjell heter Rastegaissa og ligger så langt nord at det er i utkanten av Finnmarksvidda. Det er hverken høyere eller vakrere enn mange andre fjell. [...] Det hviler noe hemmelighetsfullt over Rastegaissa» Adolf Steen, 1960 Det er dette det handler om for lokalbefolkningen, at det hviler noe hemmelighetsfullt over Rásttigáisá. Gjennom tidene har Rásttigáisá påvirket vårt levesett og satt preg på kulturelle dannelse. Blant annet gjennom religiøse utøvelser, for det sosiale livet, for identiteten, styrket vår stolthet, gitt gode levekår, styrket våre drømmer og gitt håp for framtiden.»

Naturvernforbundet sitt krav er at samiske hellige fjell bør vurderes som et hardt ekskluderingskriterium.

Sitat fra **Holmesund og Gardak Bygdelag** uttalelse om Davvi vindkraftverk av 30.12.2017:

«Området rundt Rastegaissa er et viktig område for lokalbefolkningens utmarkshøsting, jakt, fiske og rekreasjon. **Samisk natur har en egenverdi** og kan sees på som «kapital» for kommende generasjoner, området er i så måte å regne som samisk innmark. Mange unge tilflyttere til Tana velger Tana nettopp på grunn av tilgang til naturen og tilgang til forholdsvis uberørt natur. Med en slik utbygging vil dette ødelegges og Tana blir på mange måter lik andre kommuner med lite inngrepssvære områder. Tradisjonell samisk bruk av utmark er på mange måter den beste form for naturvern.»

«Finnmarkskommisjonen er ikke ferdig med å kartlegge rettighetene i dette området og det vil være i strid med rettsoppfatningen til bygdefolket at man gir klarsignal til en slik utbygging før Finnmarkskommisjonen er ferdig med sitt arbeid.»

Naturvernforbundet sitt krav er at vindindustriområder hvor Finnmarkskommisjonen ikke har ferdigstilt sitt arbeid, må komme under kategorien harde eksklusjoner, inntil arbeidet er ferdigstilt.

Naturvernforbundet i Finnmark går ikke inn i problematikken til reindriften – da Troms fylkeslag har utredet de prinsipielle sidene ved dette temaet.

Naturvernforbundet i Finnmark, 20.10.2018

Kjell M. Derås – fylkestyrerepresentant med ansvar for vindindustri og oppdrett.

Leif Gøran Wasskog, fylkesleder

Vedlegg: Naturvernforbundet sitt enstemmige landsstyrevedtak av 03.06.2018

Ingen vindindustri i reinens leveområder!

Uttalelse fra Landsstyret i Naturvernforbundet 03.06.2018.

Landsstyret i Naturvernforbundet krever at reindriftsområder kommer inn under kategorien harde eksklusjoner, hvor vindindustrien får automatisk avslag.

Det er allerede gitt konsesjon til nærmere 100 vindkraftanlegg over hele landet, og det planlegges i tillegg en rekke nye. NVE arbeider med en nasjonal ramme for vindkraftutbygging, og skal bl.a. komme fram til innhold i kategoriene harde og mjuke eksklusjoner. Naturvernforbundet krever at tamreinens leveområder kommer inn under kategorien harde eksklusjoner, hvor vindindustrien får automatisk avslag.

Naturvernforbundet mener at ved all utbygging av fornybar energi må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse, landskap og tradisjonelle naturbaserte næringer.

Vindkraftverka vil føre til omfattende inngrep i natur uten tidligere inngrep, noe som vil medføre betydelig skade på plante- og dyreliv og ødelegge områdenes bruksverdi i forhold til friluftsliv og utmarkshøsting.

Omtrent halvparten av vindkraftanlegga som er bygget ut, er i reinens leveområder. Arbeidet som nå pågår med å fastsette aktuelle utbyggingsområder kan føre til enda større press på naturgrunnlaget, og kommer i tillegg til en lang rekke andre inngrep, arealtap og en stadig større trussel fra klimaendringer.

Utbyggerne hevder at vindkrafta ikke er til skade for reinen, noe som er sterkt omstridt. Statkraft skriver i sin utredning om Nordkyn vindpark: "Studiene som har blitt gjennomført til nå har imidlertid støttet en hypotese om at vindparker har liten eller ingen effekt på reinsdyr." Denne påstanden er stikk i strid med erfaringene til reineiere i områder med vindkraft. *Naturmangfoldsloven sier at erfaringskunnskap skal vektlegges.* I 2017 kom en rapport i forbindelse med vindkraftutbygging på Fosen i Trøndelag. Her er oppsummert erfaringer med vindkraftverk som allerede er bygd ut i reinbeitedistrikt: "Intervjuer av reineiere fra 7 distrikt i Norge der det har vært foretatt utbygging av i alt 8 vindkraftverk viser også til konsistent store tap av beiteområder, såvel som trekk- og flyttlei der relevant, i minst syv til åtte tilfeller,..." Flere planlagte vindkraftverk har blitt avslått av hensyn til reindrift og villrein. Likevel fortsetter planlegginga for fullt og skaper stor usikkerhet for framtida. Reindrift er både ei viktig næring og leverandør av kjøtt, skinn og andre produkter, og en bærebjelke for samisk kultur og språk. Reindrift er avhengig av større sammenhengende naturområder uten større tekniske inngrep, områder som også er viktig for naturmangfoldet. Den norske staten er etter norsk lov og internasjonale konvensjoner forpliktet til å sørge for bevaring av naturgrunnlaget for samisk kultur. Dette kommer bl.a. fram av Grunnlovens § 108, naturmangfoldloven og konvensjoner som ILO nr. 169 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Landsstyret i Naturvernforbundet krever derfor at reindriftsområder kommer inn under kategorien harde eksklusjoner, hvor vindindustrien får automatisk avslag.